

ERDÉLYI GAZDA

AZ ERDÉLYI GAZDASÁGI EGYLET

Megjelenik minden pénteken legalább egy iven és az egyleti tagoknak ingyen küldetik meg.

Nem tagok egész évre 4 frt, félévre 2 frttal fizethetnek elő, negyedéves előfizetés el nem fogadtatik.

HIVATALOS

KÖZLÖNYE.

Pénz- és értékküldemények az
ERDÉLYI GAZDA KIADÓ-HIVATALÁHOZ
(Dr. Híntz György, e. pénztárnokhoz),
a lap szellemi részét illető közlemények az
ERDÉLYI GAZDA SZERKESZTŐSÉGÉHEZ
(Gamauf Vilmos, e. titkárhoz)
ezimzendők.

A hirdetési díjszabályzatot lásd az utolsó lapon

Lapfelügyelő bizottság: **Paget János** elnök; **Berde Áron**, **b. Huszár Sándor**, **Mina János**,
Szabó Samu, **Szentgyörgyi József**.

A szegedi országos kiállítás.

Mire jelen soraink napvilágot látnak, első országos ipar-, termény- és állatkiállításunk kapui bezárultak: azon kiállításé, mely majdnem négy héten át hirdette nemcsak országnak, de végperczében a világnak is, hogy „Magyarország nem volt, hanem lesz!”

Egy szép és lelkes városnak igaz magyar polgársága, apraja nagyja, szegénye gazdagja ez év tavaszán élet-halálharcot vívott a kérlelhetetlen elemmel, mely heteken át rettegésben tartá Szeged népét. Elmúlt a veszély, leküzdötte azt — a nálunk fájdalom ritka — egyetértéssel párosult tetterő és a költővel együtt elmondhatjuk: „mind hősök ők”: a magas rangu főúr, az igénytelen iparos, a selyemruhás delnő, az egyszerű napszámos, mind együtt dolgoztak, együtt fáradtak, együtt ülték meg a kintartás diadalünnepét! De pihenésre nem volt idő, egy tüznél-viznél hatalmasabb ellennel kellett sorompóba lépni, — le kellett győzni a magyar nemzet hagyományos közönyét, be kellett bizonyítani fajunk életrevalóságát; meg kellett törni az eddig járati utat. És ime a gunyolódók, a kétkedők tábora bámulókká változott és kalapemelve hajolt meg az önzetlen munkásság, a végnélküli fáradság ezen netovábbja előtt! És valóban: „Nem tudom én, ki volt nagyobb”: Bakay Nándor, a végrehajtó bizottság páratlan elnöke; Gelléri Mór, a derék titkár, hazánk és szakirodalmunk

büszkesége; a buzgó főispán Dáni Ferencz, a lelkes közreműködők Katona, Rajner és még sok más, kiknek szakavatott munkálkodása biztosítá a szép sikert, mindannyian összesen és egyenként örök babérral fűztek homlokukra, midőn az első országos kiállítás létrejöttét lehetővé tették; mert a megnyitás napja, 1876 évi augusztus hó 20-ika hazánk történetében mint egyik elsőrangú culturmozozanat emléknapja leendő örök időkre feljegyezve!

A szegedi országos kiállítás nem szorult arra, hogy mint első kísérlet „szives elnézésért esedezzen”, mert bátran el merjük mondani s e nézetünkben biztonnyal megtart az ország közvéleménye is, hogy e tárlat absolute véve is sikerültnek mondható, mert a mutatkozó hézagok betöltését a rendező bizottság buzgalmánál hatalmasabb tényezők gátolták. A kiállítás helyisége: a reáliskola gyönyörű palotája kifogástalan, a mellékes építkezések czélszerűek és esinosak, végre a rendezés és rend jó lelkiismerettel példásnak mondható. A mi az egyes osztályokat illeti, legkerekebb képet az iparkiállítás nyújt, miglen a hazai mezőgazdasága csak nagyon silányan van képviselve. Egyenként véve, a III csoport: mezőgazdasági termények és félkészítmények, ha a nagy részt ide tartozó gróf Károlyi György-féle, az osztrák állam-vasút, a békésmegyei és halasi gazdasági egyletek gyűjteményes kiállításaitól eltekintünk, felette gyenge, mert nemcsak a

vidék kellő és méltó képvisellete hiányzik, hanem maga Szeged is, mely iparát oly jelesen mutatta be, alig-alig láttat egyet-egyet gazdag „földes emberek” közül! Az V. csoport: borok és szeszipar is csak közepesnek mondható, mert hazánknak sok jeles borvidéke hiányzik. A XII. csoportban: közmívelődési tárgyak, tanszerek, tudományi tárgyak; gazdasági érdekekkel szorosán véve csak három kiállítmány bir: jeles gyümölcsészünk Brassay (Kronstädter) József gyümölcsészeti irodalmi műve kéziratban képekkel, a debreczeni gazd. tanintézet tanszergyűjteménye és Szabó János dombegyházi lakostól, ki magát „közgazdasági statistikusként” nevezi: egy magánurodalom közgazdasági statistikája, melyhez azonban nem juthattunk. A XIII. csoport: mezőgazdasági gépek és eszközök stb., kedvezőbb képet nyújt ugy a tárgyak mennyisége, mint minősége tekintetéből, e téren a hazai iparnak nagyon tágas mezeje nyílik és nem csekély küzdelembe fog kerülni a külföld elismert és kedvelt czikkeit a versenyből kiszorítani. A XVI. csoportot: az állatok kiállítását nem szemlélhettük, azonban szakértő — lehet hogy szigorú — szemtanuk állítása szerint csakis a mezőhegyesi ménesbirtok és gróf Károlyi György állatai mentették meg ezen osztályt a bukástól. Különös említésre érdemes a délmagyarországi derék méhészegylet, mely méhkaptárak, méhészeti eszközök, termények és irodalmi munkák kiállítása által a méhészeti csoport díszét és zömét képezte.

Áttérve a kiállítás gazdasági részleteire, mindekelőtt a m. kir. pénzügyministerium gyönyörű kiállítását említjük meg, mely a budapesti, aradi, debreczeni, szegedi és tolnai dohánybevéltési kerületekből 1875 évi termésű gyártásra kiképzett dohányleveleket mutatott be, közté Torda, Küküllő, Alsó-Fehér, Maros, Aranyos és Háromszék, valamint Fogaras vidékének termékeit is. Az 1875 évi kincstári dohánytermelésről a következő adatokat láttuk kimutatva: 54,695 termelő termelt 84 146 holdon dohányt, beváltatott 382,469 metermázsa 7,369,843 frtért, esik tehát számításunk szerint egy metermázására kereken 1 frt 93 kr. átlagos beváltási ár, a legolcsóbb tőzsdei dohánynak metermázása pedig 102 forinttal kerül fogyasztásra!!!

Gróf Károlyi György gyűjteményes kiállításá-

hoz a nagy károlyi és debrői kerület. valamint az alföldi birtok uradalmi szolgáltatották az anyagot, még pedig nem csak tisztán nyers termelési, gazdasági tárgyakat, hanem az ásványi s vegytani ipar figyelemreméltó készítményeit is. E tárlat műszaki szempontból teljes elismerésünket vivja ki, a mennyiben egy nagyszerű birtoktest példás termelését a legkisebb részletig hiven tünteti fel; nem felejtkezvén meg a rendszer ellenőrzőjének, a számvitelnek bemutatásáról sem. Érdekesnek tartjuk az összes uradalmak évi átlagos termelésének főbb adatait a következőkben közölni: őszi repeze, 12—15,000 hectoliter (19—24,000 mérő), őszi búza 80—100,000 hectoliter (118,000—160,000 mérő), árpa 40—50,000 hectoliter (64,000—80,000 mérő), zab 25,000—30,000 hectoliter (40,000—48,000 mérő), törökbuza 80,000—40,000 hectoliter (48,000—64,000 mérő), luczernamag 100—200, répamag 50—80 metermázsa, mosott finom gyapju 840—900 metermázsa. A hazafias gróf után, az orosházi uradalom szakavatott igazgatója, Dáni József érdeme ezen mintaszerű kiállítás létesítése, melyre szépészeti tekintetben legfeljebb azon megjegyzést kockáztathatjuk, hogy egyes tárgyak csoportosítása tán csekély költségtöbblettel még festőbb is lehetett volna, mire nézve a bécsi közkiállítás egyes idevágó collectiói méltó példányképül szolgálhattak volna, bár másrészt nem lehet tagadni, hogy a helyiségnek aránylag alacsony volta a nagyobb szabású művészi elrendezést tetemesen gátolta. Gróf Károlyi Alajos mágocsi uradalmá szintén érdekes képét nyújtotta áldott alföldünk termelő képességének, miglen Szeged csekély mérvben, Küküllőmegye és Nagy-Szeben gazd. egyletei szintén jelentéktelenül voltak képviselve. Az alig fél éves halasi gazd. egylet derekasan kitett magáért; egy kis terem mezei terményeket, zöldségféléket, borokat, tejgazdasági termékeket és kiválóan szép gyümölcsöket tartalmazott, mely utóbbiaknak az egész kiállításon párjuk nem akadt, az érdem oroslánrésze itt egyleti titkár Váry-Szabó István és halasi műkertész Vass Elek urakat illeti, utóbbi jeles mesterének Dr. Entz Ferencnek minden tekintetben becsületére válik! A békésmegyei gazd. egylet gyűjteményes kiállítása már nagyobb helyet igényelt és festőien, de nem egészen de

stylo volt rendezve, a mennyiben keretébe a finomabb műipar tárgyait is befoglalta, a mi emeli ugyan a látványosság változatosságát, de homályba helyezi a természet szerint egyszerűbb, kevésbé feltűnő, tulajdonképeni gazdasági termékeket. Az egylet területének gazdasági előhaladottságát e csinos tárlat ujonnan és hitelesen bizonyítja, a kiállítás létrejötte s elrendezése körül leginkább Mokry Sámuel, az egylet buzgó titkára, valamint Bartóky László és Achim János urak fáradoztak. Ha megemlítjük még a kecskeméti vidéki gazd. egyletet, Gobóczy Károly burgonyakiállítását Nagyváradról, Földesy Lajos budapesti magkereskedő érdekes maggyűjteményét, kolozsvári Hutter Samunak a méhészeti csoportban foglalt és kitüntetett méhkaptárát, akkor még csak az osztrák államvasut tárlatának rövid méltatása marad hátra. A társaságnak uradalmi Krassó megyében fekszenek és egy jószág kivételével egybefüggő egésznek képeznek kerekén 22½ négyzet mértföld területtel vagyis 226,232 cat. holddal! Ezen óriási birtoktestnek egy harmadrésze mezőség, két harmada pedig erdőség, egy □ mértföldre 3158 lakos esik, mely mezei gazdaságon kívül a nagymérvű bányaiparnál talál jó kereset mellett tartós foglalkozást. Szegeden külön épületet emeltetett a társulat és itt mutatta be első sorban nagyszerű vas- és egyéb iparát, továbbá erdészetét, melyet nemesak termények és készítmények, hanem számos térkép, üzemterv, becslési munkálat, herbarium, rügygyűjtemény stb. bemutatásával is illusztrált. Csak sajnálni tudjuk, hogy e gazdag gyűjteményben a mezei terményeknek épen semmi hely nem jutott, úgy látszik azonban, hogy a kiállítás érdemes rendezője, főügynök Grell ur e tekintetben magasabb utasításnak hajolt meg. Egy külön tárgymutató és a bányák, huták és urodalmak velős leírása maradandóvá teszi a tekintélyes gyűjtemény kedvező benyomását.

Az V. osztályban: borok és szeszipar, mintegy 90 kiállítót sorol elő a hivatalos jegyzék, köztük a küllőmegyei és tordaaranyosi gazd. egyletek, az erdélyi pinceegylet, b. Apor Károly, báró Kemény György, Gerendy István, Velicska Lajos, Lengyel Ádám, Dr. Wolff Gyula és mások. A borok kevés kivétellel a közös állványokon foglaltak helyet, úgy hogy alig lehetett az egyes kiál-

litmányokat megtalálni, a mi az illetőkre nézve mindenesetre hátrányos, mert a látogató közönség zöme nem keresni, hanem látni indul és mit feltűnően utjába nem helyezünk, arról tudomást nem vesz! Ezt lehet rosálni, lehet felületességnek nevezni, lehet róla pattogó cikket írni, szóval mindent lehet, — csak tagadni nem e tétel igazságát; azért fájlaltuk, hogy oly sok jeles borunk a kuczkóban szerénykedett — és ide értjük pinceegyletünk kiállítását is — míg egyik másik életrevaló borkereskedő külön állványon ünnepi ruhában mutatá be a „hegy (?) levét“. Ausstellung=Schaustellung mondja a német és ki ezen felfogásnak nem hódol, vagy kinek erszénye azt meg nem bírja, az maradjon békével otthon, mert kár minden fillérért, melyet a kiállításra költ. Nem az okatlan pazarlásnak kívánunk szószólói lenni, de mig nyilvános tárlat, e „szükséges rossz“ mint a pessimisták nevezik, létezni fog, addig mindent el kell követnünk, minden megengedett eszközt felhasználnunk, hogy a figyelmet magunkra vonjuk, kivált oly tárgyakkal, melyek a szakemberek elismerésére, a jury komoly méltatására is valóban érdemesek!

A XIII. csoportban: mezőgazdasági gépek és eszközök, iparos szerszámok, kézi gépek és kocsik, 100-nál több kiállító vett részt nagyobbára gazdasági gépek és eszközökkel, a mi a honi ipar nevezetes lendületét tanúsítja. Örömmel győződünk meg arról, hogy jónevű nagy czégeink mellett kis iparosaink is figyelemmel kísérik mezőgazdaságunk igényeit és kivált az eke és borona számtalan változványa czáfolhatatlanul mutatta, hogy ezen fontos mivélési eszköznek minél czélszerűbb kiállítása nálunk is beható tanulmánynak képezi tárgyát. Hold-Mező-Vásárhely városa nagyon szépen mutatta be gazdasági gép és eszköziparát, ugyszintén Makó és Szeged is, Budapestről Röck István, Strobl Baris és Kollerich, Gubicz László, Fehér Miklós és mások jelentek meg kisebb-nagyobb collectiókkal, a vidékről elősorolhatjuk még Kühne mosoni gépgyárát, mely elismert vetőgépeivel okozott feltűnést, a csermelyvölgyi (kassai) gyárat, Rapp Frigyes nyitrai gyártelepét, Mayer Enok szombathelyi gyártmányait, melyek 1875-ben a tordai vándorgyűlésen díjat nyertek és Bokor Nándort, e nagy czenki derék iparost, ki a dunántuli vidék legked-

veltebb ekéjét készíti. Feltűnő és jó jelnek tartjuk, hogy a szegedi kiállításon a gabonatisztító gépek és eszközök különböző rendszerei majdnem teljesen képviselve voltak, a magtisztítás fontossága tehát valahára szélesebb körben is kellő méltánylásra talál. Általában véve azt mondhatjuk, hogy a mennyire aránylag rövid időnk engedte, valami nagyon nevezetes ujságot — a bécsi világkiállításból indulva ki — nem vettünk észre, de igenis láttuk azt, hogy az iparnak ezen, földmivelő államunkban oly fontos ága is jórátörekvő polgártársaink kezében szép virágzásnak indul és ha honi gyártmányunk a külföldinek elvitathatatlan szolidságát a maga részére is igénybe fogja vehetni, ha czélszerű szerkezet méltányos árral fog párosulni, akkor nem lesz szükségünk védegyeletre, nem mesterségesen vont vámkorlátokra, mert akkor hazai gépészetünk sikeres versenyre kelhet a külföld bármely híres telepével. Megemlítjük még, hogy Csizmazia Kálmán vesztoi gépész egy kétsoros vetőgépet állított ki, mely eketaligára van illesztve, darabja 64 frtért eladó. E találmány, mely egy régi kedvenc-eszmének gyakorlati értékesítését czélozza, mindenestre figyelmet érdemel és kíváncsian várjuk a teendő kísérletek eredményét.

Ennyiből áll az, mit a szegedi kiállítás gazdasági részéről röviden elmondhattunk és végül még csak néhány általános megjegyzést akarunk kockáztatni. Sajnálattal láttuk, miszerint — tisztelet a kivételeknek és csakis a gazdasági osztályt értve — számos kiállító a jó izlés a. b. c.-jét sem ismeri, vagy pedig oly pongyolán mutatta be tárgyát, hogy erős megrovást érdemel. Nagy tisztelői vagyunk pompás nemzeti színeinknek, de e tisztelet nem megy annyira, hogy azoknak mindenüvé való, akár illik akár nem, odabigyesztését helyeselni tudnánk, mert a kiállitmány diszitéséül, háttéréül oly szint kell választanunk, mely ahhoz jól áll, mely azt kiemeli, ha mindjárt nem volna is az piros fehér zöld. Számos tárgyon nem épen kalligraphikus írásu gyűrt czédulát találtunk; ez kevés költséggel olvashatóan iratva vagy nyomtatva tizszeres hatással és — haszonnal lett volna; egyáltalában a maradandó becsü adatokra kiállítóink vagy épen semmi, vagy legalább csekély sulyt fektettek, mit a név- és tágymutató derék szerkesztője, Gelléri Mór kiállítási

tási titkár is keserü panasszal említ fel. Még több ilyenü gáncsot hozhatnánk fel, de hisszük, hogy szándékunk a mondottakból is eléggé kiviláglik és reméljük, hogy egy jövő alkalommal gazdasági kiállítóink is figyelemmel lesznek ezen látszólagos kicsiségek iránt, nehogy majd róluk is elmondhassák azt, mit a szellemdús franczia a Bourbonokról mondott, hogy t. i. nem tanultak és nem felejtettek semmit!

Gamauf Vilmos.

Kérelem,

azon tisztelt gazdáinkhoz, kik nem csupán az író-asztal mellett szoktak gazdaskodni, hanem birtokuk mivelésének vezetésével tényleg foglalkoznak.

Egy kezdő gazda intézi önökhez e kérelmet, de a válasz másoknak is hasznára fog szolgálhatni. Méltóztassanak közölni e becses lap hasábjain, hogy hol és mily áron lehet megszerezni olyan váltó ekét, mely nem az elmélet, hanem a tapasztalatok szerint legjobb, azaz leginkább megfelel a következő igényeknek:

1. Tetszés szerint mély vagy sekély szántásnál egyenlően pontos munka.
2. A levágott barázda szeletnek szétontása és egyenlően pontos átfordítása.
3. A barázda fenéknek tisztán hagyása, akár széles akár keskeny fogásnál.
4. A váltásra nézve egyszerű és gyors eljárás.
5. A mélyebb vagy sekélyebb szántásra való igazításnál egyszerű eljárás.
6. A szántó baromra nézve könnyü járás, hogy a lehetőség csekély vonó erőt igényeljen. Ugyszintén könnyü és nem „feszítő“ járás a szántó béresre nézve is.
7. A lehető legkissebb önsuly, hogy az új barázdába fordulás alkalmával előforduló „vetés“ a szántó béresnek ne legyen nehéz.
8. Általában egyszerű szerkezet, hogy romlás esetében falusi kovács által is kijavítható legyen.

Olyan világban élünk, midőn keveseknek áll módjában ujjabb meg ujjabb költséges kísérleteket tenni. Ha tehát ama kevesektől a többség utasítást nyerhet, ez egyik részről önzetlen szivesség, a másik résznek pedig jótétemény. Sz.

Néhány szó a csalántermelésről.

Egy és fél év óta foglalkozom kísérletek tételével azon kérdés megoldására, vajjon jövedelmező lehet-e a csalán tenyésztése? Sok akadály és ellenvetéssel kellett küzdenem. Sokan attól tartottak, hogy a kert elpiszkíttatik a csalánmag kihullása által, kísérleteim azonban arra tanítottak, hogy a mag, ha nagyon sekélyen vagy a tüske-boronával hozatik a földbe, sohasem kelt ki, azért tehát nem lehet attól félni, hogy a

csalánvetés szomszédságában levő föld elpiszkittatik a csalán által, annál kevésbé, mert azon talaj évenként rendszeres felszántatván, az arra került mag [sokkal mélyebben esik, hogyan kikelhetne. De továbbá sohasem jutott eszembe jöminőségű talajt ajánlani a csalántermesztésre, s ily célra csakis félre eső és kevésbé jó területek alkalmazását javasoltam.

Ha a csalán mindjárt virágzása után levágatik, akkor természetesen sohasem hullhatik ki a magja. Jó talajban az első évben, a hol a növény erősödése végett az nem vágatik le, mint már említém, azért sem következhetik be a magszóródás, mert a szomszédtalaj évenként ekével és boronával lesz megdolgozva és mag- vagy takarmánynövényekkel bevetve, melynek árnyéka alatt a csalán egyáltalán nem tenyészhet. Ezt az is eléggé bizonyítja, hogy a kertek vagy földeken, a melyeknek szélei vagy barázdái csalánosak, ez sohasem található fel.

A másik ellenvetés a jövedelmezőséget érinti. Előttém ismeretlen, hogy az újabb időben valaki bizonyította volna, hogy a csalántenyésztés jövedelmezőtlen, sőt inkább azt hallottam, hogy Albrecht főherceg néhány birtokán az újabb igen haszonhajtólag tenyésztetett (a mit azonban csak fenntartással említek fel).

Ha meggondoljuk, hogy a csalánt csak egyszer kell vetni, és az minden évben két aratásban ad takarmány- és szövőanyagot, fel lehet tenni, hogy tenyésztésének jövedelmezőnek kell lennie.

Igaz ugyan, hogy a honi csalán kevesebb rosttal bír mint a kender. Kísérleteim után én az erősfáju növényből 16% szövetrostot nyertem, míg a kender 25%-ot szolgáltatott. Ezt semmi esetre sem akarom szabályul felállítani, mert kísérleteim csak kicsinyben történtek és leginkább erős fáju növényekkel.

Ezen eredmények szerint évi két aratás után, egy-egy aratást 50 kiloval számítva, 100 kilo szarát és 16 kilo rostot számíthatni. 50 kilo kenderszár 12 és 1/2 kilo rostot ad. Egyforma területen tehát a csalán 3 1/2 kiloval több rostot ad, mint a kender.

A csalántermelésnél ugyan kétszeri munkaköltségét kell számításba venni, de ezért a csalán takarmányt is szolgáltat és sokkal kevesebb mívelést és csekélyebb talajt igényel mint a kender.

Legtöbb költségbe a tilolás kerül. Nagybani termelésnél ezt géppel kellene eszközölni, mely esetben a rostnyerés is olcsón történék.

Ha jelen soraimmal sikerülne egy feledésbe ment, mindazonáltal kicsinylést nem érdemlő növény újbóli felkarolását előmozdítani, ez nagy jutalmul szolgálna törekvéseimnek. (Falusi gazda.)

L. C.

EGYVELEG.

* A földmívelési miniszterium megürült székhelyének betöltése élen foglalkoztatja a budapesti érdeklődő köröket és mihelyest egy jelelt neve forgalomban jön, személyes és — mert hiszen ilyen is fordul elő — tárgyalásos kifogások egész özöne borítja el az illetőt és a gyors felelő örvényébe sodorja. Az ugynevezett jól értesült forrás

azonban most is buzog és oly egyént ringat habjain, ki ez idők szerint — számot vetve minden körülménnyel — fent is, alant is szívesen fogadott vendég lenne és ez nem más, mint Gróf Szapáry Gyula, volt belügyminiszter és az országos magyar gazdasági egyesületnek érdemekben gazdag tevékeny elnöke, mely szerencsés combináció ha megvalósulna, bizonyára az ország gazdaközönségének egyhangu helyeslésével és bizalmával találkozánk. Siettünk e „titkos tervet“ szíves olvasóinkkal mielőbb tudatni s reméljük, hogy ők is azt ép oly híven fogják megőrizni, mint mi!!!

* A Székely művelődési és közgazdasági egyesület augusztus 30-án tartott közgyűléséről csak most emlékezhettünk meg: A buzgó elnök Hajós János a közgyűlést megnyitván, a titkári jelentés szerint az egyesület különösen négy irányban kezdte meg működését, u. m.: a) a székely házi ipar s gazdasági viszonyokat igyekezett megismerni; b) hogy minden székben miképp kezeltenek a magán- és közerdők, minő usus s szabályok állanak fean erre nézve; c) melyek azon czikkék a melyekkel egyes székely községek s vidékek némi kereskedést üznek, vagy üzhetnének közelebbi vagy távolabbi piacokon? d) hogy a székely kivándorlás miben áll valóssággal és hol mit kellene tenni a kivándorlás meggátolására vagy legalább csökkentésére? Jelentette titkár továbbá, hogy augusztus 10-én 37 alapító és 233 részvényes tagot számlált az egyesület, köztük a székelyföld burzgó főispánjait s országgyűlési képviselőit, mint tiszteletbeli elnökök gr. Andrássy Gyula, gr. Mikó Imre és Haynald érsek díszlenek az egyesület élén. A 37 alapító tag 3700. frt tőkét képvisel, a 233 részvényes évi díja pedig 1165 frt, ehez számítva még az egyszer-mindenkorra tett adományokat, ami teszen 257 frt 19 krt, az egyesület összes vagyona aug. 10-éig a pénztár bezárása napjáig 3700 frt tőke és 1422 frt 19 kr készpénzből, összesen 5122 frt 19 krból áll. Befolyt tényleg magán- és államkötvényekben 1750 frt készpénzben 1607 frt 19 kr, összesen 3357 frt 19 kr. Ez összeg egy részével földhitelintézeti záloglevelek vétetvén, a pénzállás: kötvényekben 2650 frt, készpénzben 767 frt 7 kr. Összesen 3417 frt 7 kr. A választmányi indítványok tárgyalására kerülvén a sor, a székelyföldi közgazdasági és közművelődési leírás készítése iránti indítvány elfogadtatott. Pályadíj 1000 frtban állapított meg. A S.-Szt.-Györgyön felállítandó lenkésítő-intézet segélyezésére 100 frt szavaztatott meg. Udvarhelyszék és Csíkszék-ből egy-egy ifjunak a műfamtészésben való kiképeztetésére vonatkozó indítványra határozatotott: a hosszufalusi ifjut, ki jelenleg Székely-Kereszturon tanul, segélyezni fogja az egyesület havonként 10 frttal. Marosszék-ről egy ifju a szőlészet és gyümölcsészetben kiképezésre ajánlatott Nyáradszerdai László és Tóth János. Az illető főkirálybíró felkérte véleményét adni: a kettő közül ki küldessék fel? Ha a két ágra-akadna egyén, akkor a budai vinczellér-képezdéhez küldetik. Vodiáner Béla egy vagy két ifjut 3 évig ajánkozott az egyesület számára gazdasági tanfolyamon neveltetni. Jágócsi Péterfy József „A lentermelés- és készítésről“ tartott érdekes értekezést. Révai Lajos „Háromszék társadalmi viszonyai“ czimű értekezését olvasta fel. Végül Kozma Ferencz indítványozta, hogy az egyesület hivatalnokai és

központi választmányának jegyzőkönyvileg elismerés fejeztessék ki. Eljenzések között az indítvány eloadtatván, gyulést az elnök — több tárgy nem lévén — bezárta és kezdetét vette a házi-ipar fejlesztésére alakult egylet gyulése Szentiványi Gyula elnökle alatt. Az alapszabályok némely pontjának törvényszerű módosítása után elnök jelenti, hogy a kormány az együletet évenként 2000 fittal segélyezendi; hogy az egyletnek portómentességet adott; indítványozta, hogy Zimmermann János hazánkfia, ki a házi-ipar érdekében oly nagyszerű áldozatokat hozott: az egylet tiszteletbeli elnökének megválasztassék; ezt a gyulás egyhangulag el is fogadta s az írásban való értesítést elhatározta.

* Személyi hir. Kolozsvár várossának szülötte és a kolozs-monostori m. kir. gazd. tanintézet volt jeles növendéke, lapunknak n. t. munkatársa Szentkirályi Ákos ur, a kassai m. kir. gazd. tanintézethez az állattenyésztési és állatgyógyi szakok segédtaurává neveztetett ki.

* Hirlapirodalmunknak új képviselője támad Déésen „Szolnok-Doboka“ czimen folyó évi october haván kezdve, mely hetilap közmivelődsi s gazdasági irányzikket, megyei és vidéki tudósításokat, heti szemlét, hírfüzért, tárczát és megyei közügyekről szóló értesítéseket fog hozni minden csütörtökön, felelős szerkesztő Pánczél János a megye érdemes főjegyzője, tárcza vezető Medgyes Lajos az irodalmi téren máris előnyösen ismert ev. ref. lelkész, előfizetési díj egész évre 6 ft. Örömmel üdvözöljük az új kartársat és melegen ajánljuk érdeklődő olvasó közönségünk szives figyelmébe.

* Szopós borjuk hasmenését gyakran az által lehet csillapítani vagy megszüntetni, ha a fiatal állatoknak jó friss vizet nyujtunk, melyben csekély mennyiségű só van feloldva, bőséges italul. Ezen egyszerű szert a német és osztrák havasok tenyésztői és marhakereskedői majdnem általánosan alkalmazzák; azt állítják ugyanis, hogy a só szárítólag és összehuzólag hat, a friss viz pedig a gyomrot erősíti. Egyéb kedvelt házi szerül jócska adag fekete kávé s egy friss tojássárgájának alkalmazása szolgál, miglen a betegség fokozatában 10—12 csepp valódi opiumfestvény számos esetben sikerrel használtatott. Mindenekelőtt pedig helyes életrendet kell behozni és a borjas tehén takarmányát megfelelőleg megváltoztatni, illetőleg megválasztani.

* A burgonya eltartása. Száritott burgonyát a legtávolabbi vidékekre is el lehet küldeni, mert a nyers burgonyával szemben azon előnnyel bír, hogy huzamosabb ideig eltartható, hajó eleségül jó szolgálatot tesz és tavasszal keményítő tartalmát el nem veszíti. 2¹/₂—3 kilo nyers burgonya ad egy kilo száritott burgonyát, szállításnál tehát a különbeni költségnek csak ötöd- vagy hatodrésze merül fel. A száritott burgonyának előállítása nagyon egyszerű. A nyers burgonyát meghámozzuk (a héjat fel lehet etetni) és lehetőleg vékony szeletekre vágjuk. Ezen szeleteket 3—5% sótartalmu vízben egyszer felforraljuk (anélkül, hogy megfőznénk a burgonyát) azután kemenczébe helyezzük és a legnagyobb gyorsasággal

megszáritjuk. Németországban már két gyár áll fenn, mely a száritott burgonya előállításával foglalkozik.

* Az aratógépek feltalálójának, skóthoni lelkész Patrik Bellnek, tisztelői szobrot fognak emelni, mely az elhunyt papnak dícsőségét későbbi századoknak is hirdesse. Ő volt az első ki a mezőn alkalmazható aratógépet szerkesztette s a gazdákat e napról napra czélszerűbbé váló, számos vidékre nézve megbecsülhetetlen eszközzel megajándékozta.

* Facséméték eladása István-telekről. Az orsz. M. Gazd. Egyesület istvántelki kertjéből (posta- s vasuti állomás Rákos-Palota, Budapest mellett) őszi ültetésre megrendelhetők: különböző koru nemes gyümölcsfacséméték; ákác-, eper- (szeder) vadgesztenye-, lepényfa, maclura stb. egyenként és százszámra; díszfák és cserjék; magról kelt édes és keserű mandola, száz és ezer számra; egyéb vad alanyok, szamóca (földieper) stb. stb. Az árak a hazai bármely árjegyzékek jegyzéseinél tetemesen jutányosabbak. Tagok 20% engedményben részesülnek. Megrendelések Molnár Lajos igazgatóhoz czimzendők.

Pályázati hirdetés. A debreczeni m. kir. gazdasági tanintézetben a gyakorlati előkészítő év tanári és ezzel egybekötött földmives iskola és gazdaság vezetői állomása üresedésbe jövén arra ezennel pályázat hirdettetik, a következő feltételek mellett: 1.) Pályázó tartozik kimutatni, hogy elméletileg és különösen gyakorlatilag kellően képzett s gazdaságot több éven át jó sikerrel vezetett. 2.) Ezen állomással 1200 ft. fizetés, a gazdaság vezetéséért 300 ft. személyes pótlék és szabad lakás élvezete van egybekötve. 3.) Az állomással egybekötött teendők következők: a.) a földmives iskola növendékei részére a növénytermelés tan előadása; b.) a m. kir. gazd. tanintézet 1. éves hallgatóinak a mezőgazdaság gyakorlata s a gépek és eszközök kezelésébeni oktatása; c.) az intézet gazdaságának az igazgató főfelügyelete alatt önálló vezetése; d.) ugy a gazd. 1. éves tanfolyam, mint a földmives iskola növendékei élelmezésének nem különben az intézetben mint szinte a gazdaságban a rendes fegyelem szigorú fentartásának felügyelete. A kellően felszerelt folyamodványok a debreczeni m. kir. gazd. tanintézet igazgatóságához czimzendők s legkésőbb f. évi szeptember hó 20-ig nyujtandók be. Kelt Budapesten 1876 augusztus 21. A földmivélés, ipar és kereskedelmi m. kir. miniszteriumtól.

* Kiállítási értesítő. Nagyváradon a biharmegyei gazdasági egylet csarnokában, az egylet részéről f. 1876. évi szeptember 24, 25, 26. napjain termény- s iparmű kiállítás fog tartatni. Helye lesz e kiállításban mindenféle mezőgazdasági hegyi, kerti, méhészeti stb. terméknek, ugy természetes mint földolgozott állapotban; helye lesz a házi, a kézmű, a gyári iparcikknek és minden a közönség okulására szolgáló szép és becses műnek. A kiállítandó tárgyak f. szeptember hó 20-ig bejelentendők, 22-ig pedig be is küldendők a tárlatba, a „kiállítás rendező bizottság“-hoz. A kiállított tárgyak bece felett szakbizottság fog határozni, s ítéletéhez képest a kiállító lehetőleg jutalmat, vagy érdemleges elismerést és dícsérő oklevelet nyernek. A tárlatmegnyitás naponta reg. 9 órakor, bezárása esti 6 órakor leend. — Utolsó napon azonban délután 5 óra-

kor kihirdetve a bírálathoz eredménye, a kiállítás bevérgzetnek fog tekintetni, s a kiállított tárgyak tulajdonosaik rendelkezésére bocsátatnak, azok pedig, melyek iránt semmi rendelkezés nem történt, a tárlat javára elárusítottak vagy állandósítottak. A tárlatot kiállítók díjmentesen, mások 10 kr befizetés mellett látogathatják. Kelt Nagyváradon, 1876. évi szeptember 1-én.

Gobóczy Károly, **Gálbory Sámuel,**
egyl. titkár. egyleti 2-od alelnök.

— A fejésről. Némely tehénél tudvalevőleg nagyobb erőt kell a kifejesnél alkalmazni, mint a másiknál. De a fejésnél általában igen nagy hibák követhetnek el és sok gazda e tárgyban gyakran ki sem ismeri magát. Hogy hány kupa tejkellessék egy font vajhoz, ez főképp a fejéstől függ. Tapasztaltatott, hogy egy és ugyanazon tehén teje reggeli fejésnél kezdetben 5%, s utóbb felé 35% tejfől tartalmazott, tehát 30% különbözetet. Ha a tögyet fejés előtt jól meg nem dagasztják (a borjú a szopásnál szintén meglökdösi orrával a tögyet: miért? — bizonyosan azért, mert ösztöne mondja hogy ezáltal jobb tejet kap), ha tehát a tögyet fejés előtt jól meg nem dolgozzák, akkor először a vékony vizes tej folyik ki és a tejfől visszamarad. Ily körülmények között hamar el lehet készülni valamely tehén fejésével, de ezen gyors elkészülés sok pénzbe kerül, és a mi legnagyobb baj, hogy a tehén tejelési képessége a tökéletlen kifejes által csökkenni fog. Ha fejő cselédjeink minden fejés előtt jól megmosnák langyos vízzel a tehének tögyét, akkor nem hullanék annyi mocsok a tejbe s egyuttal meglehetne a tögyét dagasztani is, miáltal két, nem lényegtelen előny lenne egyszerre elérhető. (Gy. m.)

— Lótenyésztés előmozdítása érdekében a német birodalom állami lótenyésztézetiben igen czélszerű reformot honosítottak meg. Az állami ménnek által fedezett kanczák tulajdonosai ugyanis ezentúl a szerint fognak több vagy kevesebb díjat fizetni, a mint kanczájuk a fedezés után csikót hozott vagy sem. Minden fedezett kancza után a mén minősége szerint megállapított alacsony fedezési díjon kívül már a fedezés alkalmával öt forint csikópénz fog befizettetni, mely összeg azonban mindazon kanczatulajdonosoknak, kik annak idején a fedezés eredménytelenségét kimutatják, egyszerűen visszafizettetik. Ezen intézményt a német teyésztők már régen óhajtották és rendezett adminisztráció mellett felette előnyösnek is tartják, mert az alacsony fedeztetési díj az állami ménnek kellő kihasználását biztosítja, s az öt frt csikópénzt a vemhesség lett kanczák tulajdonosai nem sajnálják. Nálunk azonban egyelőre gondolni sem lehet ezen ujításra, mert rendetlen adminisztratív viszonyaink között roppant visszaélések forrásává válnék. (G. L.)

* Feketére festeni azon fát, mely a napsugárnak van kitéve, nem lesz czélszerű, mert ezáltal a fa tartóssága nagyon jelentékeny csökkenést szenved. A fekete szín ugyanis, a mint tudva van, a meleg sugarakat elnyeli, míg a világos színek azokat visszaverik. A feketére festett fa tehát nagyon melegszik és ugyszólván láthatatlan elégés áll be, mely néhány év múlva pudvássá és törékennyé teszi, miglen világos, legcélszerűbben fehér festékekkel, ha azt koronként megújítjuk, a fa évek hosszú során daczolni fog az időjárás befolyásával. Magától értetődik, hogy a festékekhez oly anyagokat, melyek a fát egyáltalában megtámadják, vegyíteni nem szabad.

* Minő kereskedelmi növényeket termesztünk Erdélyben? E kérdésre a bécsi gazdasági egyetem tanára Haberlandt Frigyes, egy német lapban következőleg válaszol: ha oly nagy távolsággal van dolgunk, minő Erdély és Budapest és Bécs között létezik, akkor számos, különben nagyon jól fizető miveleti termeléséről már előlegesen le kell mondanunk. Így a főzelékfélék közül tán egyedül a spárga tehetne kivételt. Az ismert festőnövények p. o. mályva, csüleg, festő buzér közül egy sem ad biztos hozamot, körülbelül így állunk a fűszernövényekkel is, a fekete retekkel, tormával, köménnyel, ánizsszal és sáfránnyal. Azon gazdák, kik szőlőclimában élnek, tán sikerrel termesztethetnek a rovarport adó Pyrethrum carneumot, de ezen belföldi termékünk értékéről még nincsenek megbízható adataink. Tény az, hogy e növény nálunk kitünően diszlik és ősszel átültetve a legszigorubb telet is elfagyás nélkül kiállja. Az összes gyógyszerári természetmennyeknek kelendősége nagyon is bizonytalan és jelentéktelen, a vadon növények pedig nagy versengésre kelnek. Azonban itt is azt lehetne mondani, hogy minek a távolban keresni, midőn a jó oly közel fekszik. Miért nem foglalkoznak Erdély gazdái a fűmagtermeléssel, hiszen fűmagvat a magkereskedésben alig lehet valódi s hamisítatlan minőségben kapni még magas árak mellett sem és így az mindenkor biztos kelendőségnek örvendene. Minden vidéken azonban a belföldiek közül csak azokat kellene termelni, melyek ott leggyakrabban előfordulnak, legbiztosabban diszlenek és az elsőrangú füvek közé tartoznak.

* Piaczi árainkat illetőleg megjegyezzük, hogy Déva, Naszód, Seps-Szt.-György, Torda és Vajda-Hunyad újabb heti vásáraitól tudósítást nem vettünk; a szegény maros-vásárhelyiek megint 13 frtjával fizetnek egy köbméter tűzifát!!!

Felelős szerkesztő: GAMAUF VILMOS.

Hirdetések.

Eladó vetőmag.

September elején kezdve eladó mintegy 50—60 hectoliter gonddal tovább kezelt **Mokri búza**; hectolitere zsákostul a nagy-enyedi indóházánál feladva 10 frt 50 kr. o. ért. Ára vagy megküldendő vagy utánvétre kérek meghatalmazást.

Utolsó posta Nagy-Enyed, Maros-Gombás.

(24) (1—3) **Csont Béla,**
gazdatiszt.

U. i. Mostra kívánatra bérmentve küldetik.

Tauffer Ferencz

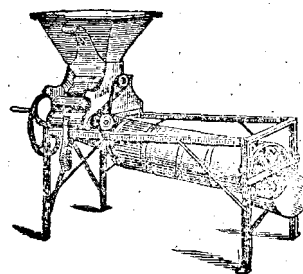
Kolozsvártt.

Ajánlja a már ösmeretes Mayer-féle amerikai szegszerkezetű vert vasból készült cséplő-gépjeit, kézi- és lóerőre új javítással, Mayer Trieurs konkoly választó és különböző szelelő rostáit kedvező fizetési feltételek mellett.

(3)

(37—52)

Az eredeti Mayer-féle TRIEURÖK

(20)

(2-4)

konkoly és búkkönytől
vagy kívánatra egyszerre

konkoly, búkköny és zabtól is a búzát vagy rozst tisztítják tökéletesen.

Jó tállás

a legtisztább búzáért, hulladék egy jó búza szem nélkül, legnagyobb munkaképasság, legolcsóbb árak

készpénzben vagy időre

GROSSMANN J.-nél

Budapest. váci körút 34. szám.

Lóerejű cséplőgépek, „Aspirations tarares“ gabonatisztító gépek, fecskendők és szivattyúk raktára.

Piaci árak.

A héti vásár		Egy hectoliter (=1.62 bécsi mérő)						100 Kilogramm (=178.55 bécsi font)		1 köbméter (=0.14 bécsi köböl)	1 kilogramm (=1.78 bécsi font)
helye	napja	tiszta buza	elegy b. uza	rozsa	árpa	zab	törökbuza	széná	szalma	tüzifa	marha hus
ára krajczárokbán											
Beszterce	sept. 5.	560	380	390	—	300	330	260	120	320	28
Brassó	aug. 25.	720	520	440	340	180	400	—	—	—	36
Csik-Szereda	sept. 6.	834	692	550	450	250	300	400	180	125	32
Déva	sept. 12.	780	660	480	—	180	450	520	155	450	32
Déva	sept. 2.	910	760	715	500	1000	550	460	150	136	32
Erzsébetváros	sept. 9.	600	420	340	—	210	360	220	120	300	36
Gy.-Sz.-Miklós	sept. 9.	775	550	425	425	270	425	215	50	—	32
Fogarás	sept. 9.	720	460	400	—	220	440	250	130	360	36
K.-Fehérvár	sept. 9.	800	610	550	—	300	450	400	180	300	36
Kolozsvár	sept. 14.	645	515	455	—	180	390	190	150	360	40
M.-Vásárhely	sept. 7.	570	345	355	250	230	290	180	40	1300	34
Naszód	máj. 8.	540	500	550	330	280	360	240	110	125	30
Nagy-Enyéd	sept. 7.	800	625	500	—	250	425	210	50	444	36
H.-Szében	sept. 12.	690	560	430	—	250	430	190	—	350	36
S.-Sz.-György	sept. 4.	750	530	420	440	200	450	200	80	200	32
Szamosújvár	sept. 11.	795	425	440	—	245	440	300	75	400	30
Sz.-Régen	sept. 7.	685	520	550	320	255	420	310	130	220	32
Sz.-Udvarhely	sept. 5.	840	680	620	—	225	433	150	50	200	32
Torda	junius.	780	540	450	—	—	300	—	100	1100	36
V.-Hunyad	aug. 19.	780	570	465	—	—	500	200	100	600	32

Az „Erdélyi Gazda“ hirdetési díjszabályzata.

	1-1		1-3		1-6		1-12		1-24		1-52	
	frt	kr.	frt	kr.	frt	kr.	frt	kr.	frt	kr.	frt	kr.
10/16 lap	14	—	36	—	70	—	120	—	200	—	360	—
8/16 „	7	—	18	—	35	—	60	—	100	—	180	—
4/16 „	3	50	9	—	17	50	30	—	50	—	90	—
2/16 „	1	75	4	50	8	75	15	—	25	—	45	—
1/16 „	—	90	2	25	4	40	7	50	12	50	22	50

Azonkívül 30 kr. bélyegdíj annyiszor, a hányszor a hirdetés megjelenik.

TARTALOM:

A szegedi országos kiállítás. — Kérelem. —
Néhány szó a családny termelésről. — Egy-
leg. — Hirdetések. — Piacziárak.